

<https://doi.org/10.31108/7.2025.20>

Olena PETASIUK

PhD in History, Associate Professor

Department of Modern History of Ukraine

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

A HAPPY HUMAN BEING AS THE HIGHEST CULTURAL VALUE

Abstract. A human being, his life, security, the right to happiness are the values that provide humanity with progressive and sustainable development. The desire of people to improve themselves, the environment, and society, the desire to live meaningfully and happily has always historically been the stimulus for civilizational development. The goal of culture corresponds to the highest purpose of reason: to make all people happy. During the Age of Enlightenment model of culture, the understanding of happiness was that people should live in harmony with the demands of their nature. Jean-Jacques Rousseau characterized the civilization of his time as a consequence and source of social inequality. Kant faced the problem of how to save the face of culture from those social sores that Rousseau bitterly reflected on. Kant directed his critical mind towards morality. If a person treats himself with respect, then he must treat other people with the same respect. This position of the thinker is the essence of his humanistic concept. There is nothing more valuable for a person and society than the person himself and his desire to live happily in this contradictory, yet holistic world.

Keywords: human being, cultural value, Age of Enlightenment model of culture, happiness

Олена ПЕТАСІЮК

кандидат історичних наук, доцент

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

ЩАСЛИВА ЛЮДИНА ЯК НАЙВИЩА КУЛЬТУРНА ЦІННІСТЬ

У центрі усього сущого знаходиться людина, її життя, безпека, права та свободи – це і є ті цінності, опора на які забезпечує людству поступ. Загальнолюдські цінності, які не просіюються у ході світового розвитку та супроводжують людину цивілізаційними магістралями, по суті є антропоцентричними. Усі матеріальні та духовні форми культури водночас фігурують як цінності. Це зrealізовані людьми ідеї у процесі пізнання самих себе, довкілля та суспільства. Так само як стимулом цивілізаційного розвитку виступало бажання людей удосконалювати себе, довкілля, суспільство, інакше кажучи бажання жити осмислено та щасливо, тобто стан цілковитого задоволення життям [1].

Ще з 18 ст., яке стало століттям інтелектуального штурму ідеї культури, ідеологи французького Просвітництва намагалися вивести образно кажучи «універсальну формулу щастя» на усі часи. Вона полягає у наступному. Мета

культури відповідає найвищому призначенню розуму: зробити усіх людей щасливими. У просвітницькій моделі культури розуміння щастя полягає у тому, щоб люди жили у гармонії із запитамі своєї природи, тобто адекватно оцінювали власні можливості (інтелектуальні, соціальні, економічні тощо); відповідно не виставляли для себе завищених вимог; виконували на певний момент те, що по силі. Якщо людина неадекватно себе сприймає, ставить зависоку планку для себе, а підстави для того, щоб її перестрибнути, відсутні, то маємо звідси «болючі падіння», життєві драми та трагедії. Невігластво, яке просвітники вважали причиною усіх людських бід, це не тільки неосвіченість, але і також невміння чи небажання мати адекватну самооцінку.

Сенс культури, за німецьким мислителем Й. Г. Гердером, реалізується у гуманізації людини та суспільства. В ідеї права людини на щастя у цьому світі полягає увесь пафос Гердерівського розуміння культурно-історичного процесу. Міцним дисонансом оптимізму просвітників пролунала критика культурних основ суспільства, натхненником якої став французький просвітник Ж.-Ж. Руссо. Він характеризував сучасну йому цивілізацію як наслідок та джерело соціальної нерівності. За ним, суспільний прогрес має місце, але він глибоко суперечливий та не ідеальний. Зростання освіченості, на погляд Руссо, не тотожне зростанню людської мудрості. Дивлячись на сучасні глобальні проблеми людства, з ним важко не погодитись. Як і на сьогодні, скорочення нерівності виступає однією із глобальних цілей досягнення сталого розвитку, який передбачає вирівнювання рівня якості життя населення різних країн та його подальше зростання [2].

Вихід із колізії між людським ідеалом та «гримасами цивілізації» пробували знайти у своїх культурологічних програмах багато наступних поколінь мислителів, поміж яких був Іммануїл Кант, родоначальник німецького класичного ідеалізму. Перед ним постала проблема, як врятувати обличчя культури від тих соціальних язв, про які з гіркотою розмірковував Руссо. Свій критичний розум Кант спрямував у бік моралі. На основі виділення її унікальних характеристик він дійшов важливого висновку: якщо ми сприймаємо моральні принципи як властивості або свідчення нашого розуму, то у силу цього ми повинні добровільно виконувати моральні приписи, а не як неприборкані тварини з-під палиці. Розвиваючи далі концепцію, Кант доводить, що моральні вчинки може здійснювати тільки вільна людина. Внутрішня свобода людини – міра її самоповаги та гідності. Якщо вона з повагою ставиться до самої себе, то з такою повагою повинна ставитися і до інших людей (категоричний імператив). У цьому положенні мислителя – суть його гуманістичної концепції. Людина – найвища культурна цінність, і будь-які спроби приниження та поневолення особистості з економічних, політичних, ідеологічних міркувань є нелюдськими, а отже антикультурними.

Сенс культури полягає у тому, що її суб'єктом і водночас цінністю виступає людина та її гуманістичні прагнення. Історії невідомі більш видатні відкриття, бо для людини та соціуму немає нічого більш цінного, ніж сама людина та її бажання жити щасливо у цьому сповненому протиріч, проте цілісному світі.

Література

1. Щастя. *Словник.* *UA.* URL: <https://slovnyk.ua/index.php?sword=%D1%89%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8F>
2. Сталий розвиток. *Ecolabel.org.ua.* URL: <https://www.ecolabel.org.ua/stalij-rozvitok>